

**ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง**
**Factors affecting community economic development of Subdistrict
Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District,
Ang Thong Province**

ธนิศร ยืนยง¹

Thanisorn Yunyong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง (2) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง และ (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์ความถดถอยและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ตามลำดับ

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการพาณิชย์-กรรม ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการจัดระเบียบชุมชน ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขต

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Assistant Professor Dr. , Faculty of Political Science Pathum Thani University

อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจึงควรมีการเริ่มต้นจากการคัดสรรผู้นำที่มีใจรักที่จะพัฒนา เพื่อเข้ามาส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน, เศรษฐกิจชุมชน, ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

Abstract

The research purposes were : (1) to study the level of factors affecting community economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province; (2) to study the level of community economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province, and (3) to study the factors affecting community economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province. This was the qualitative and quantitative research. The target population was the more than 18 year old people lived in Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province; the sample group was the 400 people. The research instruments were the questionnaire and the in-deep interview form. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, regression analysis and correlation analysis.

The results were as follows:

1. The factors affecting community economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province found the overall was at moderate level. When descending mean were the cultural aspect factors, the participation aspect factors, the political aspect factors, the human resource development aspect factors, the self-reliance aspect factors, the economic aspect factors, and the social aspect factors, respectively.

2. The community economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province found the overall was at high level. When descending mean were the commerce aspect; the support of government missions aspect; the conservation of nature and the environment aspect; the infrastructure aspect; the promoting quality of life aspect; the education, religion and culture aspect; and the aspect of organizing community order; respectively.

3. The political aspect factors, economic aspect factors, participation aspect factors, and human resource development aspect factors affected the community

economic development of Subdistrict Administrative Organizations in Wiset Chai Chan District Ang Thong Province with statistics significance level .05. Then developing the community economy should start from the selection of leaders who love to develop in order to promoting the economy together with the development of human resources through participation to promote learning.

Keywords: Community Development, Community Economy,
Factors Affecting Community Economic Development

บทนำ

ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ คือสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ในระยะเวลาที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย แต่ทว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ได้มุ่งให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้เศรษฐกิจรายสาขามีการเติบโตอย่างเข้มแข็ง เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ การเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจ ฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น อาทิ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์กรการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน และตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย เป็นต้น การพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนภายในประเทศ สร้างการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างความสมดุลทางภาคเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม คุ่มค่า ยั่งยืน การพัฒนาศักยภาพการผลิตชุมชน การจำหน่าย การบริโภคของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระดับชุมชน การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมกันในการดูแล รักษา พัฒนาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย (สัมพันธ์ เตชะอธิก, 2545 : 4) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นการดำเนินการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ที่จะช่วยให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่มุ่งเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการบริการที่มีคุณภาพของภาครัฐ การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างและการพัฒนาผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสวัสดิการของชุมชนตนเอง การส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ บริการ และจัดการทรัพยากร การเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง รวมถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการใช้ศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่ และการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสริมจุดเด่นระดับภาคและจังหวัดในการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นการขยายตัวความเป็นเขตเมือง สร้างโอกาสการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชน และมีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุนได้อีกด้วย

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพรวมประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาการกระจายรายได้ การพัฒนาศักยภาพประชาชนและชุมชน รวมถึงภาครัฐ ในขณะเดียวกันก็พบว่า ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนให้พึ่งตนเองได้ สร้างระบบกลไกและกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากรมีอุดมการณ์ในงานพัฒนาชุมชนและเชี่ยวชาญการทำงานเชิงบูรณาการเพื่อเป็นการสร้างศักยภาพที่เข้มแข็งทางการแข่งขันและประสิทธิภาพของชุมชนในการบริหารจัดการภายใต้การพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ข้าว มะม่วง ผักสวนครัว และมีอาชีพเสริม ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ จักสาน ดังนั้นพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการพึ่งพาตนเองมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด โดยกำหนดตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเมือง 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านวัฒนธรรม 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 7) ด้านการพึ่งพาตนเอง

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน 4) ด้านการพาณิชย์กรรม 5) ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 7) ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ทั้งหมด 9 แห่ง รวมทั้งสิ้น 29,769 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 125) ค่าความคลาดเคลื่อน .05 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ วิเคราะห์ความถดถอย และวิเคราะห์สหสัมพันธ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง องค์การบริหารส่วนตำบล ละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุพบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ตามลำดับ

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการพาณิชย์กรรม ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการจัดระเบียบชุมชน ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การวิจัยคุณภาพ

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการเมือง มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ การที่ชุมชนนั้นๆ มีระบบการเมืองที่เสถียรจะเอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากกว่าสังคมที่มีความขัดแย้งทางการเมือง เนื่องจากจะส่งผลให้ทุกกิจกรรมทางสังคมจะคล่องตัว

1.2 ปัจจัยด้านสังคม มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมของบุคคลจะเอื้อต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนการสร้างโอกาสร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้

1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกล่าวคือ ระดับความสามารถของประชาชนที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม เช่น ศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถ ทุนทางสังคม ระบบเศรษฐกิจชุมชน และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จะช่วยเอื้อต่อการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

1.4 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ แรงจูงใจด้านสังคมที่ได้รับการปลูกฝัง หรือเรียนรู้มามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์ภาครัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้

1.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกล่าวคือ การประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง เปิดเผยข้อมูลได้อย่างโปร่งใส ตลอดจนการมุ่งเน้นให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนที่หลากหลายมิติก็จะช่วยให้กิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้รับการยอมรับมากขึ้น

1.6 ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ การมีผู้นำที่มีความสามารถในการนำจะช่วยให้ประชาชนในฐานะผู้ตามได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ จากผู้นำ ตลอดจนการพัฒนาความรู้ของประชาชนจากการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเองก็จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพขึ้น

1.7 ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ เป็นการพัฒนาความสามารถของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองโดยอาจจะมีเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานภาครัฐคอยสนับสนุน ซึ่งนอกจากจะทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแล้ว ยังเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถแก่ประชาชนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อีกด้วย

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต การพัฒนาองค์ความรู้แก่ประชาชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็วในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอันสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน

2.3 ด้านการจัดระเบียบชุมชน ประชาชนต้องการให้หน่วยงานจัดทำจุดลดความเร็วสำหรับการขับขี่ในชุมชน และจัดให้มีกล้องวงจรปิดของชุมชนเพื่อใช้เป็นหลักฐานและป้องกันการเกิดเหตุร้ายในชุมชน

2.4 ด้านการพาณิชยกรรม เกิดการพัฒนาโครงสร้างต่างๆ ที่สำคัญต่อการเข้าถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง

2.5 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันในการตัดหญ้า การดูแลความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การดูแลรักษาความปลอดภัยร่วมกันในชุมชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแจ้งข่าวสารแก่ผู้นำชุมชนอย่างรวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย

2.6 ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้เกิดการอธิบายถึงกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นระหว่างจัดกิจกรรม เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น จัดให้มีการร่วมมือกับสถานศึกษาในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่น

2.7 ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ผู้นำในชุมชนจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง ซึ่งการที่ประชาชนสามารถคิด ปฏิบัติ และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เองอย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นการยกระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ร่วมกันส่วนราชการไปอีกชั้น และการที่ชุมชนนั้นๆ ประกอบด้วยประชาชนที่มีความพร้อม มีศักยภาพ ในการพัฒนาชุมชนจะช่วยให้ผลลัพธ์การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้าน วัฒนธรรม รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ทั้งนี้ อภิปราย เป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการกำหนดแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในด้าน สาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราภา สิงห์ธนสาร (2560) ได้ทำได้ ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่वंก อำเภอมะนัง จังหวัด นครสวรรค์ ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านมิติรายได้ มีเพียง รายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วน รายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ใน มิติของรายจ่ายประกอบด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการ ดำรงชีวิต และรายจ่ายรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ มีเพียงคนอายุมากกว่า 60 ปี มีอาชีพและรายได้เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนอายุ 15- 60 ปีเต็ม มีอาชีพและรายได้และครัวเรือนมีการเก็บออมเงินไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมมีเพียงคนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรง เชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราว เฉลี่ยไม่เกินเดือนละ 1 ครั้ง) คนอายุ 60 ปีขึ้นไป ไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง คนสูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ คนพิการ ได้รับการดูแล จากคนในครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ และคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของหมู่บ้าน หรือท้องถิ่นตนเอง เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชน

1.2 ปัจจัยด้านสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งมี ความสามารถในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวและให้การศึกษาอบรมอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ รัชฎากร วินิจกุล (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ชุมชน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบประเด็น สำคัญว่าเป็นปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อ นำมาเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนของประชาชนในพื้นที่ประกอบด้วยหลายปัจจัยหลัก สรุปออกเป็นสี่ ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเมือง (2) ด้านสังคม (3) ด้านเศรษฐกิจ และ (4) ด้านวัฒนธรรม ซึ่งทุกด้าน ล้วนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน และถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนภาพรวมทุกด้าน

เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนต้องการ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมอย่างแท้จริง โดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีการกระตุ้นให้เกิดการสร้างระบบ เศรษฐกิจชุมชน เช่น จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ อย่างครอบคลุมและทั่วถึงทุกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Raymond L. C. (1996) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางชุมชนผู้ประกอบการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการในชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นในเรื่องของผลการดำเนินงานและความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากการลงทุนของรัฐบาล นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อชุมชน จำเป็นต้องมุ่งความสนใจในเรื่องของประโยชน์ที่นอกเหนือจากความเชื่อมโยงในรูปแบบพื้นฐานของผลลัพธ์ที่เน้นในเรื่องการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนธุรกิจอย่างเหมาะสม เช่น การวางแผนธุรกิจและการขอความช่วยเหลือด้านเทคนิค กองทุนกู้ยืมเพื่อการทำธุรกิจ การรักษาธุรกิจและการขยายโครงการ การตั้งเป้าหมายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจ สร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ การวัดผลการฝึกอบรมแรงงาน และการสนับสนุนทางด้านการศึกษา ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลกนั้นยังมีความไม่ชัดเจน ซึ่งกลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดความ ชัดเจนขึ้นโดยการมุ่งเน้นภาวะความเป็นผู้นำที่นำมาเป็นเครื่องชี้วัดของการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

1.4 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการถ่ายทอดการเรียนรู้ในชุมชนและให้ประชาชน มีส่วนร่วมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยรัตน์ เมืองแสน (2562) ได้ทำได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้ในมิติความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดการการบริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกกลางของธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นต่อการรับรู้มิติทางวัฒนธรรมรวมทุกด้านในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า มิติการแสดงออกทางอารมณ์ (เก็บอารมณ์ หรือแสดงออก) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มิติการมุ่งเห็นผลระยะยาว อยู่ในระดับมาก และมิติการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายมิติความแตกต่างในเรื่องความเป็นปัจเจกบุคคลและกลุ่ม อยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกกลาง รวมทุกด้านในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการรับรู้และเข้าใจลูกค้าอยู่ในระดับมาก และด้านความมีไมตรีจิต อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

1.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชน โดยสร้างคนให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนัสสวัต จันทสาโร/ภูซุม (2560) ได้ทำได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนา

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความเป็นธรรม ด้านภูมิป้องกัน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการพึ่งตนเอง ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาชุมชน ด้านความเป็นธรรม ด้านภูมิป้องกัน ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันอธิบาย การพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ได้ 3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้แก่ ควรพัฒนาชุมชนให้มีระเบียบแบบแผนที่ถูกต้องมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ชุมชนควรมีแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมไปดูลานที่อื่นเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนของตนเองควรเปิดโอกาสให้ผู้แสดงความคิดเห็น ได้เสนอความต้องการของชุมชน ประชาชนควรประกอบอาชีพการงานที่เหมาะสมกับสภาพของตนเองทำอยู่ควรพัฒนาผู้นำให้สามารถเข้าใจขั้นตอนชุมชนได้อย่างถูกต้องรู้จักกับประชาชนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อพัฒนาพื้นฐานชุมชนให้อยู่ดี กินดี มีงานทำ ผู้นำควรเปิดใจเป็นกลาง มีความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ ควรพัฒนาชุมชนให้มีพลังทางกายทางใจและมีครอบครัวที่อบอุ่น เป็นปึกแผ่นตามพื้นฐานสังคม ควรพัฒนาการติดต่อสื่อสารให้เชื่อมสัมพันธ์กับชุมชนอื่น เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนควบคู่กันไปกับด้านอื่นๆ

1.6 ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการเสริมสร้างศักยภาพ ช่วยกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญกลม ดอนขวา และคณะ (2555) ได้ทำได้ทำการศึกษารื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางตรงต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ในด้านการขายมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ในด้านการให้ความอนุเคราะห์ชุมชนมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ .417 ทางด้านปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ .434 นอกจากนี้ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางอ้อมต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้การศึกษามากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ .302 ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุ่มและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่มยอดขายจากการขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไปช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในการให้การศึกษามากที่สุด

1.7 ปัจจัยด้านการพึ่งตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนช่วยลดความยากจนของครัวเรือนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกร บุญสังข์ และ

คณะ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ผลที่ได้จากการศึกษา คือ 1) ชุมชนบ้านสระแทตมีรูปแบบการพึ่งตนเองของชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขจากการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนสูง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 โดยนิยามความหมายว่า “การดำเนินชีวิตในกระแสบริโภคนิยม และการโฆษณาชวนเชื่อให้ซื้อสินค้าต่างๆ คนในชุมชนจะต้องลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้และครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้” มี 2 ระดับ คือ (1) ความพอเพียงระดับครัวเรือน คือ ครอบครัวอบอุ่น ลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้ ในครัวเรือน คือ ทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เห็นรายรับ ปลูกผักสวนครัว ส่วนที่เหลือนำไปขาย และการผลิตของใช้ในครัวเรือน (2) ความพอเพียงระดับชุมชน มีรูปแบบการพึ่งตนเองโดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้แก่การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็น เป็นสุข คือ (1) แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้ชุมชนอยู่เย็น เป็นสุขระดับครัวเรือน ได้แก่ สร้างจิตสำนึก สร้างภูมิคุ้มกันให้สมาชิกในครัวเรือน ชยัน ประหยัด อุดม ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่หาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง เพิ่มทางเลือกในการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และการลดต้นทุนการผลิต สร้างอาชีพเสริมให้มีรายได้ การแก้ไขปัญหาดินเค็ม น้ำกร่อย และการขาดแคลนน้ำ (2) มีการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรวมกลุ่ม เพื่อร่วมกันพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างครบวงจร การรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันทำปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และ พัฒนาโรงสีข้าวชุมชน

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการพาณิชย์กรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการจัดระเบียบชุมชน ทั้งนี้ สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า มีการขยายเขตบริการไฟฟ้า สาธารณะให้ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งธรรม ธรรมรักษ์ (2561) ได้ทำได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม กรณีศึกษา : เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่สุดเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับโครงการก่อสร้างถนนมีการสร้างสาธารณูปโภคไปพร้อมกัน เช่น ระบบแสงสว่าง รางระบายน้ำ สะพานลอย ทางเท้า เป็นต้น ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นที่ผู้ตอบ แบบสอบถามให้ความสำคัญลำดับรองลงมา ได้แก่ การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ มีการกระจายตัว ไม่ก่อให้เกิดการเจริญที่กระจุกอยู่เฉพาะย่านที่มีผู้อยู่อาศัยหรือย่านที่มีความเจริญและสาธารณูปโภคที่เหมาะสม โดยโครงการต่างๆ ควรมีระบบแสงสว่าง มีความสว่างเพียงพอ ระบบระบายน้ำสามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว ไม่มีการท่วมขัง ทางเท้าพื้นเรียบเสมอ เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับความจำเป็นของโครงสร้างพื้นฐานที่มีถนนโครงข่ายเชื่อม

ระหว่างชุมชนในเขตเทศบาลและตำบลข้างเคียง เพื่อใช้ในการขนส่งและสัญจรไปมา เพื่อติดต่อกันในด้านอื่นๆ โครงสร้างพื้นฐานที่มีการคำนึงถึงปัจจัยความต้องการของชุมชนเข้ามาประกอบ เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม สงเคราะห์และสวัสดิการคนชรา เช่น สถานสงเคราะห์ คนชรา เงินสงเคราะห์จัดการศพ กองทุนผู้สูงอายุ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพร่างกายที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการจัดระเบียบชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ต้องการให้มีการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน เช่น การจัดเวรยามดูแลชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติ บดีรัฐ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านบทบาทของผู้นำชุมชน ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน ด้านการแก้ไขปัญหาและการจัดระเบียบชุมชน และด้านการส่งเสริมอาชีพรายได้ของสมาชิกในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชน เข้มแข็งแบบบูรณาการ พบว่า (1) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์กรภาคประชาชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน (2) ปัจจัยสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ได้แก่ ฐานความรู้ ระบบข้อมูล ความสัมพันธ์ และแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน 3) แนวทางในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ แนวทางด้านการฟื้นฟูและจัดระเบียบของชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวสภาพแวดล้อมในชุมชน แนวทางด้านการสร้างอาชีพให้กับชุมชน และการเสริมสร้างระบบสวัสดิการของชุมชน

2.4 ด้านการพาณิชย์กรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัวช่วยให้รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Raymond L. C. (1996) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางชุมชนผู้ประกอบการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จากการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการในชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นในเรื่องของผลการดำเนินงานและความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากการลงทุนของรัฐบาล นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อชุมชน จำเป็นต้องมุ่งความสนใจในเรื่องของประโยชน์ที่นอกเหนือจากเชื่อมโยงในรูปแบบพื้นฐานของผลลัพธ์ที่เน้นในเรื่องการขยายผลการดำเนินงาน

เพื่อสนับสนุนธุรกิจอย่างเหมาะสม เช่น การวางแผนธุรกิจและการขอความช่วยเหลือด้านเทคนิค กองทุนกู้ยืมเพื่อการทำธุรกิจ การศึกษาธุรกิจและการขยายโครงการ การตั้งเป้าหมายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจ สร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ การวัดผลการฝึกอบรมแรงงาน และการสนับสนุนทางด้านการศึกษา ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลกนั้นยังมีความไม่ชัดเจน ซึ่งกลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดความ ชัดเจนขึ้นโดยการมุ่งเน้นภาวะความเป็นผู้นำที่นำมาเป็นเครื่องชี้วัดของการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

2.5 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ต้องการให้มีการส่งเสริม รมณงค์ให้มีการใช้ ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การรีไซเคิล ขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หมัดฟาซี รูบามา (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจ การเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษา กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลที่สร้างขึ้นหลังปรับโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กระบวนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เศรษฐกิจการเมืองชุมชน (PROCESS) ได้แก่ ด้านการ ผลิต (PRO) ด้านการบริโภค (CON) ด้านการ ขาย (SAL) และด้านการแปรรูป (PROC) ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่คำนึงถึงพฤติกรรมทาง เศรษฐกิจของบุคคล เนื่องจากบุคคลมักใช้ทรัพยากรตามความจำเป็นของชีวิต ฉะนั้นยังสินค้ามี ประโยชน์หรือมีความต้องการมากเท่าไร ก็ยิ่งมูลค่าสูงเท่านั้น พฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวข้องกับการ จัดสรรสิ่งที่ขาดแคลน 3) การจัดสรรกำไรส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชน (PROFIT) อยู่ในเกณฑ์มากทั้งหมด ได้แก่ การให้การอนุเคราะห์แก่ชุมชน (SUB) การให้ทุนการศึกษา (EDUCA) การสร้างสาธารณูปโภค (IFS) และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (RES) นอกจากนี้สามารถสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน พบว่า ตัวแปรการจัดสรรกำไร ส่วนเกินเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนมีสัดส่วนของความแปรปรวนที่อธิบายได้ประมาณร้อยละ 45 โดย ได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากตัวแปรปัจจัย ผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชน ($TE=0.54$) ที่มีอิทธิพลทั้ง ทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ ($DE = 0.66$, $IE=-0.12$ ตามลำดับ) รองลงมาคือ ตัวแปรกิจกรรมใน กระบวนการของกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ได้รับ อิทธิพลรวมทางตรงทางลบ ($TE=-0.18$) แต่ อย่างไรก็ดีตามตัวแปรกิจกรรมในกระบวนการกลุ่มยังได้รับ อิทธิพลทางตรงจากปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจ การเมืองชุมชนโดยมีอิทธิพลรวม

2.6 ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีการส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุนท์ ชมชื่น และจักรพันธ์ ชัยทัศน์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตสี่เหลี่ยม เศรษฐกิจ ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการผลิตด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนโป่งผา มีรูปแบบ การผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ การเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร งานหัตถกรรมและการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนเชียงตุงมีรูปแบบการผลิตด้วยทุนวัฒนธรรม คือ สถาปัตยกรรมและ ศิลปวัฒนธรรมพุทธศาสนา ภูมิปัญญาด้านการเกษตร การทำมีด การทำเครื่องปั้นดินเผาและการทำ เครื่องเงิน ส่วนชุมชนเมืองสิงห์มีรูปแบบการผลิตด้วยทุนวัฒนธรรม คือ การเกษตร ปลูกข้าว ทำไร่

เลี้ยงสัตว์และการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน 2) ศักยภาพการผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมของชุมชนโป่งผา มีศักยภาพสูงในทุกด้าน ส่วนชุมชนเชียงตุงและชุมชนเมืองสิงห์มีศักยภาพการผลิตด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนค่อนข้างจำกัด และ 3) ประชาชนทั้ง 3 ชุมชน ต่างเห็นด้วยกับการผลิตสินค้าด้วยทุนทางวัฒนธรรม

2.7 ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากพบว่า มีการสนับสนุนสภาพตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการ มีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง 15 หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

1) ปัจจัยด้านการเมือง ควรปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง ให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในอย่างรุนแรง และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุนและการดำเนินธุรกิจ

2) ปัจจัยด้านสังคม ควรพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เข้าไปส่งเสริมการพัฒนาด้านชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ควรกระตุ้นประชาชนในชุมชนปรับตัวให้เข้ากับระบบกลไกการผลิต การลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้าที่มีอยู่ภายในชุมชนได้ และมีการจัดตั้งกองทุนหรือกลุ่ม เพื่อระดมเงินทุนสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพของสมาชิกในชุมชน

4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ชุมชนควรดึงภูมิปัญญาและความภูมิใจในชุมชนออกมา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมถึงในศักยภาพของชุมชนที่มี และมีความรู้เท่าทันในวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และวัฒนธรรมของชุมชนอื่น

5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหา

6) ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นที่การพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นระบบ เพื่อช่วยสนับสนุนให้ชุมชนทำงานจนประสบผลสำเร็จ

7) ปัจจัยด้านการพึ่งพาตนเอง ควรมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐภายนอก ให้ทำงานส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการทำโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรมีการพัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาที่ระบายน้ำ ขุดลอก คลองให้สะอาดอยู่เสมอ

2) ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม สร้างเสริมสุขภาพของประชาชน เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย เป็นต้น

3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ ป้องกัน บรรเทาสาธารณภัย เพื่อจัดระเบียบชุมชนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่โดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสายเทศบาล เสียงตามสายชุมชน อินเทอร์เน็ต วิทยุชุมชน ใบปลิว แผ่นพับ เป็นต้น

4) ด้านการพาณิชยกรรม ควรอบรมและให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ชุมชนได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

5) ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาสถานที่สาธารณะภายในชุมชน

6) ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรเข้ามากระตุ้นความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การนำความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสู่การศึกษาในโรงเรียน กิจกรรมการเสวนาชุมชนกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

7) ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการ ควรปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน อันประกอบด้วย การเรียนรู้ร่วมกัน ทุนทางสังคม ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนงบประมาณ จำแนกตามรายภูมิภาค โดยทำการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทำให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดการพัฒนามั่นคงยั่งยืน และเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2.2 ควรมีการศึกษาในประเด็นหัวข้อเดียวกันนี้ในมิติอื่นๆ เช่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน/ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน แนวทางยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาในลักษณะของกรณีศึกษาในพื้นที่อื่นๆ หรือศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อนำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบที่เป็นเลิศ (best practice) ในการพัฒนาโมเดลการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- ขวัญกมล ดอนขวา และคณะ. (2555). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย, สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- โชติ บดีรัฐ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ตุนท์ ชมชื่น และจักรพันธ์ ชัยทัศน์. (2559). การผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ. คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเชียงราย.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พระนัสสิวิทย์ จันทสาโร/ภช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รุ่งธรรม ธรรมรักษ์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม กรณีศึกษา : เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัมพันธ์ เตชะอิก. (2545). การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการ เรื่องการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ.
- หมัดเฟาซี รูบามา. (2559). ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อุทัยรัตน์ เมืองแสน. (2562). การรับรู้ในมิติความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดการบริการ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกกลางของธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

Raymond L. C. (1996). **The Entrepreneurial Community Approach to Community Economic Development.** *Economic Development Review*, 14(2).